

„Slavy dcera“.

K petdesetletnici smrti Jana Kollárja. — Spisal Fr. K.

Dné 24. januarja l. 1852. je zatisnil oko eden največjih in najnavdušenejših čeških pesnikov, Slovak Jan Kollár. Daleč od svoje ljubljene domovine leži Kollár pokopan na Marksovem pokopališču na cesarskem Dunaju. Preprost spomenik diči njegov grob, in na njem se blišči češki napis: „Slavy dcera — Jan Kollár. Živ jsa, v srcu nosil národ celý, zemřev žije v srdci národa celého.“ Ta napis izraža pač bistvene črte značaja in delovanja prvega pesnika in oznanjeavca vseslovanstva.

In dandanes od vsega neumornega in vsestranskega delovanja Kollárjevega ni ostalo nič drugega kakor drobna knjižica pesmic „Slave hči“, ki pa bode oznanjevala pesnikovo slavo še poznim narodom.

Pesnik hodi z bogom Milkom in s svojo drago Mino, oslavljeno „Slave hčerjo“, po gomilah in grobiščih nekdanjih Slovanov, plaka nad krajinami, kjer je nekdanj odmeval krasni, zvonki jezik Slovanov, ki so pa sedaj popolnoma potujčene, ter slednjič, ko prepotuje pekel, vice in nebesa, odloči pekel za stanovanje slovanskim uskokom, izdajicam lastne matere, nebesa pa podari zvestim, navdušenim Slovanom. Tako je združil Kollár velike Dantejeve ideje z mladim slovanskim romanticizmom. Grška in slovanska mitologija se mešata s krščanstvom in z nacionalizmom.

Knjiga je razdeljena na pet delov: Sala, Laba, Dunav, Lete in Aheron. Prvi trije naslovi pomenijo reke, tekoče po pokrajinah, katere so imeli nekdanj Slovani v svoji oblasti, zadnja dva pa pomenita podzemeljski reki, ki po pravljicah Grkov in Rimljanov tečeta v Tartaru, v prebivališču umrlih.

Epos „Slavy dcera“ obsega 645 sonetov, izmed katerih se je mnogo tako priljubilo, da so postali že popolnoma narodna last. In to tudi ni čudno! Saj pesnik izraža v njih z navdušeno besedo tisto silo, katera

je probudila slovansko zavest. Njegove misli so še mladeniške in idealne, polne nad in zaupanja v bodočnost. Pesnik poudarja, da smo vsi Slovani bratje po krvi in duhu, da nam mora prej ali slej zasijati slavna bodočnost, če bomo složni in usmiljeni, če se potrudimo, da se povzpnejo na vrhunec omike. Zato pa kliče: „Slavimo slavno slavo Slovanov slavnih!“

Knjigi „Slavy dcera“ na čelu stoji prekrasni „Predspeg“, zložen v distihih. Kakor krasna godba zveni ta krepki spev, najmočnejši in najveličastnejši v vsem češkem slovstvu, o katerem po vsej pravici piše dobri poznavatelj češke književnosti V. Zelený: „To je najsmelejša pesem, kar jih je bilo spisanih po prerobenju našega slovstva, pesem, v kateri se narodni prapor dviga tako trdno in odločno, da je moralo to slabejše bojevnike, izgublajoče že pogum v skoro obupnem boju, opogumiti k novemu boju za nesrečni, po krivem nesrečni narod. Sama ta pesem bi bila zagotovila Kollárju nesmrtno slavo, tudi če bi ne bila potekla iz njegovega peresa niti ena beseda več.“ In res, koga ne ganejo tihe žalosti polni stihii takoj v začetku:

„Aj, zdě leží zem ta před okem mým, smutně
slzícím,

někdý kolébka, nyní národa mého rakev.“

(Ah, tukaj leži pred mojim očesom, žalostno se solzečim, ta zemlja, — nekdanj zibelka, sedaj rakev mojega naroda.)

Kot pesem ljubečega sina na grobu drage matere, ki so jo ubili njeni sovražniki, kot zdih nad žalostno usodo one, katero je najbolj ljubil, zveni mogočni spev, a ne kot zdih temnega obupanja, ampak kot zdih plemenitega srca, ki vé, da bo prišlo povračilo, da je blizu vstajenje. In po vstajenju bode mati Slava ponosno slavila svojo zmago, Slovanom pa zasije tedaj lepša, krasnejša in slavnejša doba, nego so jo

uživali kdaj njih sovražniki ali drugi narodi na širnem svetu.

„Predspeg“ je bil prvič natisnjen l. 1824. kot nekak uvod v prve tri dele slavnega dela „Slavy dcera“, spisal pa ga je že nekaj let poprej v Jeni, kjer je bival Kollár kot bogoslovec in slušatelj vseučilišča. Ta pokrajina je res pravo pokopališče Slovanov! V okolici bivajo še zadnji ostanki nekdanj mogočnih lužiških Srbov; drugo je že vse ponemčeno. Samo slovanska imena rek, gorâ, mest in vasi nam še pričajo, da so se tu razprostirale nekdanj mogočne slovanske države s srečnimi, imovitimi prebivavci. No, temu blagostanju je naredila kmalu konec zavistna, divja in neusmiljena Tevtona, ki je z oboroženo silo pridrla v te krajine ter si podjarmila ondi stanujoče miroljubne, pobožne in gostoljubne Slovane. Tako je prišlo, da „sedaj zastonj moje oko v Slaviji Slavo išče“, kakor toži Kollár. O Slovanih, „ki so učili Evropo poljedelstva, umetnosti, rokodelstva in brodarstva“, sedaj v teh krajih ni ne duha ne sluha; vse je ponemčeno. Narava jenska je sicer ostala še ista, še vedno vabi in mika mimoidočega potnika s svojo milino, a srca so drugačna, duhovi so mrzli. Vse to pa, beda in zaničevanje, preganjanje in zatiranje, vse se bo enkrat končalo. Zopet bo vstala Slava v vsej svoji

kraljevski časti, ker „čas k zmagi vede pravico“, kakor nam kliče pesnik poln upa v bodočnost.

Kollárjev „Predspeg“ govori sicer le o minulosti polabskih Slovanov, in pesnik opeva v njem le vejico slovanskega naroda, vendar je njegova misel vseslovanska in se ozira tudi na vse druge Slovane, na celo mogočno slovansko pleme. Pevec nam kaže pot pravice, zavrača zmote poedincev ter prerokuje slavno bodočnost. In v tem je vsa velikost, ves mogočni vpliv Kollárjev! Ne v nenravni sili, ampak v spoznanju samega sebe, v neutrudnem delu in v zupanju vidi pesnik srečo naroda slovanskega in njegovo rešitev.

Razen svojih pesniških del je spisal Kollár celo vrsto drugih razprav, med katerimi imajo za nas največjo veljavo filološki, arheološki in mitološki spisi. V njih se kaže navdušenega Slovana, katerega vodi rodoljubno srce tudi pri znanstvenih preiskavah. Zato dandanes pač te razprave nimajo več znanstvene vrednosti, a za slovanstvo so velikega zgodovinskega pomena.

Petdeset let je minilo od njegove smrti. Koliko izprememb se je zgodilo v tem času! Pri vsem realizmu sedanje dobe pa je dobro, da se osvežimo z mladim idealizmom, ki je navduševal naše prereditelje.

Pobožne želje.

<p>Tam, kjer valovi reke bistre pozdravljajo moj rodni krov, tam, kjer pobira smrt filistre, poganja zarod čvrst in nov:</p>	<p>tam bi se zopet rad vdomovil, za svet bi se ne zmenil nič, od vseh verig bi se poslovil in prosto živel kakor ptič!</p>
--	--

A to so le pobožne želje,
nič drugega — in niti to —
ljudem zavidnim na veselje
dal tudi željam sem slovo!

Anton Medved.